

(Вечерње новости, 31.10.2010.)

Милован Данојлић, писац, о илузијама везаним за ЕУ, интелектуалцима, и деструктивној енергији. Европа је за нас шифра за бежање од судбине. Свака битанга има право да се наруга Академији наука

- У свету који нема алтернативе нема ни живота. Слобода се потврђује управо у проналажењу решења и алтернатива. Треба да се упитамо колико смо, у поступању и у мишљењу, слободни. Колико мислимо и деламо својом главом, а колико под принудом?

Овако Милован Данојлић, један од наших најистакнутијих писаца, али и један од ретких српских интелектуалаца који се упушта у ризичан посао промишљања - где смо и којим путем даље, дефинише за „Новости“ по њему кључно питање са којим се данас суочава српско политичко, национално и духовно биће.

Имате ли Ви из те помало измештене перспективе човека који већ годинама живи у Француској, а који се кад је у домовини повлачи у родно село, неки можда објективнији одговор на то питање?

- Кад год дођем у земљу најпре се обрадујем што сам међу својима, а после се, мало-помало, растујем. Не бих рекао да има озбиљног суочавања са оним што нам се, од растурања Југославије, догађа.

На шта конкретно мислите?

- Наши руководећи људи већ две деценије вуку изнуђене потезе. До године 2000. покоравали су се пружајући какав-такав отпор. Борили су се, па би на крају попустили. Почев од 2000. уступци су добровољни, покораванье дисциплиновано. Туђину се служи гордо, даје му се и више него што тражи. Ниједна се суштинска одлука - у организацији државне управе и војске, у привреди, законодавству, међународним односима, у планирању буџета - не доноси у нашој кући.

Словите за једног од домаћих евроскептика. Тврдите да је гајене илузије о Европској унији за обичног човека, који је уз помоћ своје елите иживео све „изме“ новог доба, а онда му капитализам изашао на нос, горе од безнађа? Зашто?

- Наша идеја о „Европи“ је провинцијална, сиромашна и примитивна. Ми бисмо да уђемо у њу како су они из Прешевске долине покушали да се ушуњају у Белгију, па су, тамо, наишли на неразумеванье код полиције... Европа је, за нас, шифра за бежање од судбине, од истине и од порекла. Што је више у мислима улепшавамо, то себе и свој положај нагрђујемо. Гледајте само колика се бука дигла око „хулигана“, као да је то неки наш специјалитет.

Мислите, дешава се то и у Паризу?

- Нема демонстрација у Паризу или Лондону без омањих група разбијача, а једино код нас они испадеше опасност за државу. Европа подразумева јавне демонстрације, демонстрације укључују извесну деструктивну енергију коју би сами организатори требало да контролишу, а ми о томе судимо и говоримо као патријархални провинцијалци... И у другим стварима ми о свету гајимо илузије, на нашу штету. Француска Народна скупштина бруји од жагора, у енглеском парламенту посланици скачу с места и надвикују се, а у нашој скупштини често председава извесна дама која личи на строгог разредног старешину, само што не дели пацке.

Занимљиво је да је један песник себи у задатак ставио -отрежњене нације од „гајена илузија“?

- У стварном животу илузије нас спречавају да учинимо оно мало што би се дало учинити. Све смо наде положили у „Европу“, а не видимо да смо њена последња брига.

Заједница, тренутно, не жели никога да прими, а нас поготово. Разговор о нашем прикључењу свео се на низ уцена којима се не види крај. Немачка је ушла у Заједницу у тренутку кад су се, на њеној територији, и по свету, криле на десетине ратних злочинаца. Од ње није тражено да их прво похвата и изручи Међународном суду правде. Америка већ десет година трага за Бин Ладеном, и никако да му уђе у траг. Ако ико, она има технологију кадру да са неба сними писаћу машину на мом радном столу. Ми не сумњамо у решеност Америке да ухвати Бин Ладена. Није све на свету у људској моћи. Поред толиких уцена и непрестаних понижења, измишљања нових услова и додатних претњи, како да верујем да су заиста вољни да нас приме у изабрано друштво? Које и није тако изабрано, како нам се, у нашој помућености и пометњи, чини.

Једна од ваших дијагноза је да су све то „тешки ударци у срж колективног бића“? Где је заказала одбрана?

- Елита је поцепана. Њен „просветитељски“ део проповеда евроатлантске интеграције, али је подршка у народу слаба. Обичном свету не иде у главу да нам они који су нас недавно бомбардовали и отели део државне територије, сада могу бити савезници и пријатељи. Национално оријентисана елита је, опет, сву наду некад полагала у Запад, а откако је добила по носу од Милосрдног анђела, не зна на коју страну да се окрене. Слична збрка влада и у главама малих људи. Ударени смо од најјачих и најцењенијих; где смо сејали цвеће, ту нам пелен ниче. Елита ћути, или се прикључила непријатељу. Много је нихилиста који с уживањем пљују на све што је српско. Пљују из очајања, али та врста радикалне критике не утврђује наше самопоштовање, које нам је тако потребно. Због тешких губитака крајем прошлог века развила се, у делу јавности, србофобија: мрзимо сами себе.

Нису ли народ изневерили и српски интелектуалци. Колико је тачно да су 5. октобар и херојска борба против режима била њихова лабудова песма као „просветитеља и мисионара“?

- У преврату од 5. октобра много већу улогу су играли ровокопачи Веље Илића и долари дељени у Будимпешти од интелектуалаца. Затекао сам се, крајем септембра, у Београду, па сам гласао за ДОС. Са данашњом памећу не бих уопште излазио на изборе. У паљењу Скупштине и разношењу уметничких слика свакако нису учествовали интелектуалци. Ко нас за нешто пита? Једино су се у идеолошкој држави, каква је била Југославија, идеје у нешто рачунале. Данас је мерило свих вредности новац, а ту је култура увек била кратких рукава.

Али, не живи се само од хлеба?

- Не живи, али ми смо смешни остаци старог света. Свака битанга има право да се наруга Академији наука, „Просвета“ пропада, књижаре се затварају, Народни музеј и Народна библиотека не раде, књижевни часописи и листови су у агонији, прилози у периодици се не награђују. Небрига се удружила са сиромаштвом; као да постоји план за уништење културне самосвести овог ионако уморног народа. Можемо писати шта нас је воља, нико се на то не обазире. У темељу овог поретка су пуне ташне долара из Будимпеште. Једини човек који тада није примио помоћ из иностранства јесте Војислав Коштуница. Зато је, данас, и потиснут на маргину.

Дуже од две деценије преиспитујемо своје заблуде, нове изазове, сопствене могућности и жеље, способност државе, елите... Има ли једноставног одговора на питање куда данас иде Србија?

- Онамо куда одреди командант. Он нас повремено тестира, да утврди колико смо постали пост-модерни и отуђени. На Западу су, пре седам-осам деценија постојали логори за хомосексуалце, Цигане и комунисте, а сад би преко нас да оперу савест, да се искупе за Оскара Вајлда и Пола Верлена... Та хистерија са парадом је изазвана споља, то је забијање трна у здраву ногу. Наша јавност према хомосексуалцима је примерно толерантна. Код нас се дешава демографска катастрофа, то је наш тежак проблем, а ту нам хомосексуалци - сва им част! - не могу бити од користи.

Сексуално опредељење је лична ствар сваког појединца. Не волим да слушам ни велике женскареше кад се хвале својим успесима, па зашто би ме занимала циркусијада топле браће?

Куда идемо? Па, онуда куда су нас повели шетачи преко Теразија. О томе сам, својевремено, сачинио овај епиграм: Дедови Албанију пређоше пешке/Да издржљивост покажу нашу;/Синови, изданци лозе витешке,/У игманском се смрзоше маршу./Ни унуци не беху кашаљ мачећи:/Док им је са усана пена кипела,/Преко Теразија пешачећи/Подераше хиљаду пари ципела.

Ови последњи су знали куда иду: заузели су директорске положаје.

Звучи прилично суморно, али прави излаз увек постоји?

- Како да не! Излаз је свакоме видљив, али није лак. А свет се окренуо лакоћи, брзој заради, непоштеном стицању, донацијама и кредитима и позајмицама. Свако би леба без мотике, а плен је ограничен, намењен богатима и безобзирнима. Ми у таквој утакмици немамо шта да тражимо. Морамо се окренути себи, озбиљном и поштеном раду, умерити захтеве, задовољавати се оним што је неопходно за одржавање живота. Народ се, у већини, држи таквог програма. Народ све види и све зна, али је изгубио снагу и вољу после толиких разочарања и батргања по странпутицама.

Србији треба нова енергија?

- Обнову треба да донесу млади, а њихови изгледи за укључивање у живот су слаби. Преко половине оних који студирају смерају да, по завршетку школовања, оду у иностранство.

Када критикујете Европу, да ли вам смета овдашњи недостатак критичке свести или сте заиста против уласка у ЕУ?

- Не, нисам, напротив. Што пре одемо онамо, пре ћемо се вратити себи и својим пословима. Да сам власт, ја бих неке истерао, нашао бих им посао у фабрикама, да виде мало како изгледа живот у европском капиталистичком рају. Припадници наших националних мањина би тамо брзо одустали од својих посебних захтева: у Белгији, у Немачкој, у Француској, досељеници имају сва грађанска, и никаква посебна, национална права. Вероисповест је приватна ствар сваког грађанина; ко хоће равноправност, мора се утопити у преовлађујућу заједницу. Наш однос према националним мањинама је далеко изнад европских мерила и европске праксе, а Европа нам, и у томе, дели лекције! Цигани и Арапи у Француској и Турци у Немачкој могу само да сањају о ономе што у Србији одавно уживају.

Радимо на нашу штету

Пише: Милован Данојлић
понедељак, 01 новембар 2010 07:06

Били сте позвани на овогодишњи Сајам у Франкфурту. Зашто нисте отишли?

- Авион је полазио у рану зору, а Министарство културе није било у стању да ми обезбеди превоз до аеродрома у Сурчину.

Ове године сте добили више книжевних признања.

- Остарило се, па ме награђују. Прву књигу сам објавио пре 55 година. Издао сам преко педесет томова поезије, прозе, препева, подлистака и хроника. Управо сам се вратио из Требиња, где су ми доделили Дучићеву награду. Тим сам признањем посебно почаствован.